

STM 1921

**Franz Berwald. Förfäderna.
Ur en outgiven Berwaldbiografi**

Av Olallo Morales

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

FRANZ BERWALD.

FÖRFÄDERNA.

UR EN OUTGIVEN BERWALDBIOGRAFI

AV OLALLO MORALES.

Efter några timmars resa österut från Berlin befinner man sig i hjärtat av provinsen Neumarkt och når ej långt söder om provinshuvudstaden Königsberg den idylliska småstaden Bärwalde, belägen vid en liten sjö, invid vilken reser sig det gamla slott, som givit staden sitt namn. Vid Bärwalde äro sedan 30-åriga krigets dagar knutna för Sverige betydelsefulla historiska minnen. Här låg Gustav Adolf i vinterkvarter 1631 och avslöt den 13 januari med franska sändebudet Charnacé det viktiga fördrag, varigenom han fick medel att föra kriget med ökad kraft samtidigt som han utverkade Frankrikes erkännande av hans rätt och värdighet som konung av Sverige. Stadsnamnet finnes i många former, däribland benämningen Berwold i ett brev från Gustav Adolf av den 21 januari 1631. Liksom stadsnamnet följt språkets omvandlingar genom tiderna återfinnes det efter hemorten härledda släktnamnet i en mångfald variationer, BERWALD, BEERWALD, BÄRWALD, BREWALDT, med e, ae, dt, hr, v, w, ända till förvanskningen BERGWALL i hertig Carls räkenskaper för 1782. Den svenska grenen upptog dock från början formen BERWALD. Redan tidigt var släkten spridd i Tyskland, och som dess första märkliga medlem framstår JAKOB BERWALD, en duktig boktryckare, som hade sin verksamhet i Leipzig mellan 1539—1570. Hans boktryckarmärke uppvisar en björn i en skog. Hos honom lärde den förrymda augustinermunken Urban Gaubisch boktryckarkonsten på uppmaning av Luther.

I lockande närhet till Bärwalde låg det förnämligare Königsberg, och här levde i början av 1700-talet JOHANN GOTTFRIED BER-

WALD och hans maka SOPHIE ELISABETH LÜDERIZ som enligt kyrkböckerna benådades med sonen JOHANN FRIEDRICH den 22 Martius 1711. Förmodligen var detta dock dopdagen, då andra källor uppgiva den 18 mars som födelsedag. Om faerns yrke förmåla kyrkböckerna intet, men musiken torde ha förskaffat honom hans levebröd eller åtminstone kärleksfullt omhuldats, ty från Johann Gottfried Berwald utgick en musikersläkt, som under två århundraden skulle skänka Tyskland, Danmark, Sverige och Ryssland en följd duktiga musiker — komponister, dirigenter, instrumentalister och sångerskor.

Johann Friedrich valde musikeryrket och utbildades till en god flöjtist; han kan således anses som släktens musikaliska stamfar. Därtill fyllde han rigoröst det gammaltestamentliga lagbudet om släktets förökelse. I sina fyra äktenskap blev han far till 25 barn, vilka skingrades åt fyra riken. Vandringslusten låg Berwaldarne i blodet. En i Stockholm bosatt sonson till Johann Friedrich kunde sålunda ibland plötsligt försvinna för att efter någon tid åter dyka upp. Han hade blott gjort en fottur till Schleswig och hälsat på hos släkten. Även hos Johann Friedrich fanns nedlagt något av denna flyttfågelsnatur. Efter sitt giftermål med GUSANNE GENÈE, en flicka från hans hemtrakt, for han till Köpenhamn, där första sonen, JOHANN GOTTFRIED, föddes 1737. Kort därpå slog sig familjen ner i den danska byn Hohenaspe, lydande under adelsslottet Breitenburg, där Johann Friedrich möjligen innehade någon musikanställning. Här föddes den 14 augusti 1740 CHRISTIAN FRIEDRICH GEORG, som skulle bli far till komponisten Franz. Ännu sju syskon tillkommo, av vilka dock endast två nådde mogen ålder. Omkring 1741 synes familjen ha flyttat till härtigdömet Schleswig, visserligen danskt men med tysk kultur. Här avled Johann Friedrichs hustru 1750. Samma år gifte han om sig med en adertonårig flicka, Agneta Elisabeth Rode, som under ett sjuårigt äktenskap skänkte honom sex barn. Av dessa nådde blott tre över barnåldern, däribland Christina Sophie, som vid 17 år blev hovsångerska i Ludwigslust, det Mecklenburg-Schwerinska residenset. Efter sin andra hustrus bortgång 1757 gifte sig Johann Friedrich, sedan ett par månaders sorgetid förflutit, med hennes syster MARIA ELEONORA, vilket äktenskap välsignades med åtta barn. Det första av dessa, GEORG JOHAN ABRAHAM, blev en berömd fagottvirtuos och fader till hovkapellmästaren Johan Fredrik Berwald. Redan 1770 förlorade

Johann Friedrich sin tredje hustru, förmodligen i barnsängsfeber liksom de båda föregående hustrurna. Av deras åtta barn hade fem avlidit vid späda ålder.

Sannolikt var det kort efter hustruns bortgång, som han med sin stora barnskara flyttade till Ludwigslust, ty 1770 står han upptagen som 1:sta flöjtist i det Mecklenburg-Schwerinska hovkapellet. Den fint musikbildade hertig Friedrich hade 1767 förlagt sitt residens till Ludwigslust för att kunna leva sparsammare och lugnare än vad det tilläts honom i huvudstaden Schwerin. Med sin lidelsefulla kärlek till musik kunde han dock ej undvara sitt hovkapell. Oaktat den finansiella nöden efter sjuårskriget sökte han genom förvärvande av de bästa förmågor höja hovkapellets konstnärliga nivå. Unga talanger lät han utbildas till goda musiker, och säkerligen kom furstens frikostighet även Berwalds musikbegåvade barn tillgodo. Med patriarkalisk myndighet styrde han över sina lätttröliga musiker, i vilkas privata angelägenheter han personligen ingrep. Också begagnade de sig ogenerat av det förtroliga förhållandet till landsfadern. Liksom han stod fadder till barnen eller hotade deras grälsjuka hustrur med tukthus, så kunde de beklaga sig hos honom över en sjuk ko eller en trasig rock. I socialt hänseende intogo de en aktad ställning, åtminstone jämfört med sina icke hovmässiga yrkeskolleger, som på rangskalan sammanställdes med skorstensfejare, svinslaktare och skarprättare, samt hade äran att vid festliga tillfällen få gå i spetsen för detta utsökta sällskap. Men synnerlig hänsyn togs ej till hovmusikerna, lönerna voro låga och bostadsförhållandena bedrövliga. Ekonomien sökte de därför förbättra med biinkomster; en violinist köpte upp sköna mopsar för de höga herrskapen, en annan målade porträtt, en tredje tillverkade fyrverkeripjeser. Till ömsesidigt stöd gifte sig också hovmusikerna med hovsångerskorna.

Trots alla olägenheter och en ansträngande tjänstgöring, som omfattade utförandet av kyrkomusik, taffelmusik, de dagliga konserterna och teatertjänsten, ansågs det likväl som en utmärkelse att antagas i detta hovkapell, på 1780-talet ett av de berömdaste i Tyskland. Flera av dess medlemmar gjorde sig även kända i Sverige, däribland den berömda violinisten ELIGIO CELESTINI och den ännu ryktbarare pantaleonvirtuosen NOELLI som hösten 1779 i sex veckor var Gustav III:s gäst på Gripsholm »och nästan dagligen hade den nåden att låta höra sig för överheten och Kungl.

Maj:t», enligt vad rådman Wellander i sitt »lovetal över Noelli» meddelar. 1783 erbjöds denna portugisiska virtuos på hackbräde ett glänsande engagemang i svenska hovkapellet, vilket han dock avböjde på grund av förbättrade lönevillkor i Ludwigslust. Andra framstående konsertgivare från Ludwigslust voro hovvalthornisten JOH. CARL REINERT, som uppträdde i Stockholm 1779, ävenså den berömde oboisten JOHAN FRIEDRICH BRAUN, vilkens son sedan blev en prydnad för hovkapellet, samt violincellisten Raupe med sina båda söner. I utbyte blevo svenska artister älskvärt mottagna i Ludwigslust, däribland sångaren Karsten (1788) och Georg Berwald (1790). Till de ömsesidiga sympatierna bidrog den planerade släktförbindelsen mellan svenska och mecklenburg-schwerinska furstehusen genom Gustav IV Adolfs trolovning med storhertigen Friedrich Franz' dotter Louise Charlotte. Denna plan korsades dock 1796 genom ryska intriger. Som dansk kronprinsessa vann hon sedermera ryktbarhet genom sitt galanta äventyr med Du Puy, vilket kostade henne kronan.

Då Johann Friedrich Berwald kunde vinna inträde i Ludwigslusts berömda hovkapell, torde han trots sina 59 år varit en utmärkt virtuos. Säkerligen hade han även en god förespråkare i sonen Gottfried, kort förut anställd som violinist i Ludwigslust. Lönevillkoren voro dock allt annat än lysande. En torftig bostad och 200 Rtlr kunde ej räcka långt till Johann Friedrichs stora familj, men då han samtidigt antogs till inspektör för storhertigliga klädesfabriken och flera av barnen kunde bidra till hushållet, behövde familjen ej lida nöd. Med ökad ekonomisk trygghet vaknade åter giftastankarna, och för fjärde gången knöt Johann Friedrich hymens band. Den utvalda var dotter till registrator BEYER och änka efter en STRALLMAN. Ännu två barn ökade syskonringen. Av dessa blev FRIEDRICH WILHELM CARL, som föddes 1776, vid 19 år oboist och sedan fagottist i Ludwigslusts hovkapell. Han dog dock redan vid 23 års ålder.

Till familjens musikaliska anseende bidrog dock främst Johann Friedrichs förstfödde, Johann Gottfried, som 1770 blev violinist i hovorkestern. Frånsett kortare avbrott torde han varit bunden vid Ludwigslust ända till 1786. Redan året efter sin ankomst dit gifte han sig med CHRISTIANA AUGUSTE HARTMANN från Trier, som skänkte honom en son, sedermera ryttmästare i Blüchers husarer, samt två döttrar. Äktenskapet slutade dock med skilsmässa, och Gottfried flyttade till Ryssland, förmodligen med

dottern Luzie, som 1798 gift sig med statssekreteraren Hintze i Plau och samma år bosatt sig i Petersburg. Här ingick han nytt äktenskap, välsignat med två barn, som blevo ryssar. Först omkring 1814 torde han ha avlidit i den ryska huvudstaden. Gottfried Berwald var ej blott en utmärkt violinist utan ådagalade även en gedigen kompositionsbegåvning. I Schwerin bevaras en solokantat med tillägnan: »Die Empfindungen eines echten Obotriten; das hohe Herzogl. Meckl.-Schwerinsche Haus durch der den 13 Juni 1778 erfolgten hohen Geburth des Durchl. Prinzen Friederich Ludewig vermehrt zu sehen, in einer Solo-Cantate poetisch und musikalisch geschildert und Sr. Hochfürstl. Durchl. dem Prinzen Friedrich Franz unterthänigst zugeeignet von Berwald junior». Kompositionen är hållen i sträng Bachstil. Ett i Ludwigslust 1811—1814 ofta uppfört »Offertorium av Berwald» torde också kunna tillräknas honom. I Darmstadt finnes en Sinfonia i manuskript av en »Berwaldt», och Gerbers Lexikon der Tonkünstler (1790) meddelar, att »Behrwald, en omkring 1764 i Berlin bosatt tonkonstnär, vid samma tid blev känd genom olika symfonier i manuskript». Möjligen är det dessa, som J. G. I. Breitkopf i Leipzig annonserar till salu i sin katalog 1764, vari upptages av Behrwaldt in Berolino I Sinfonia, 16 gl., och i tillägget 1770 I Sinfonia a 3 Clar. e Tymp., 1 thl. Ovisst är om Gottfried Berwald är symfoniernas upphovsman, men sannolikt har han liksom brodern Christian fått sin violinistiska utbildning i Berlin och verkat därstädes såsom »Tonkünstler» innan han kallades till Ludwigslust, varför hans autorskap äger en viss sannolikhet. I en »Sendschreiben an Herrn J. W. Hertel zu Schwerin» angående »Wie Quinten und Octaven zulässig und nicht zulässig seyn» (B. Brüssel, Nr. 6474) skildrar han i post scriptum uppförandet av Hertels passionsmusik i Ludwigslust samt tillägger: »De erhållna exemplaren har jag genast sänt till min broder i Stockholm och Köpenhamn». Brevet är dagtecknat den 26 mars 1774, och den omnämnda brodern är Christian Berwald, som 1772 bosatt sig i Stockholm.

Av Johann Friedrichs stora familj blev ännu en medlem knuten vid hovtjänsten i Ludwigslust, nämligen dottern CHRISTINE SOPHIE, som 1774 vid 17 års ålder antogs till hovsångerska. Två år senare anhåller hon av hälsoskäl »om det logis, som moren Antoni innehaft». Hennes lön bestod då av 150 Rtlr., 2 famnar ved, 2000 stycken torf, fritt logis och 4 vaxljus i veckan. Hälsan

eller rösten måtte försämrats, ty 1779 står hon ej längre i statskalendern. Möjligen kom hon 1782 med brodern Georg till Sverige och är identisk med »den svenska Jomfru Berwald», som den 27 april 1786 medverkade i sopransolot vid första uppförandet av Händels »Messias» av Musikföreningen i Köpenhamn och som i brev till Cramers Magazin der Musik 1786 uppvaktades med följande kritik: »Mamsell Behrwaldts sång är ofta icke att kalla sång, och i hennes fädernesland, säger man, har hon ej förmått uppehålla sitt rykte. — Därtill gjorde hon hela tiden förskräckliga grimaser och böjningar med huvudet. —»

Johann Friedrichs andra son Christian, Franz Berwalds far, var 30 år, då fadern flyttade till Ludwigslust. I likhet med brodern Gottfried utbildades han till violinist och blev elev till FRANZ BENDA i Berlin. Denna fängslande konstnärspersonlighet måste utövat ett starkt inflytande på den begåvade lärjungen, som även synes ha omfattats med välvilja av sin ryktbare lärare, den musikälskande konung Fredriks vän. Om Bendas violinkonst yttrar Hiller, att »hans ton var en av de skönaste, fullaste, renaste och angenämaste. Det ädla, sångbara var det som förnämligast och med framgång tilldrog sig hans naturliga böjelse.» Ett lika varmt erkännande ägnar honom Burney i tredje delen av sin dagbok. Under denna mästares ledning utvecklades Christian till en förträfflig violinist, bevarande något av sin lärars bästa egenskaper. Genom dennes förmedling hedrades han ofta med det ärofulla uppdraget att vid hovet spela duetter med konungen, minnen, som ända in i ålderdomen bevarades i livlig hägkomst och ofta berättades.

Bland Johann Friedrichs övriga barn framstår GEORG, som föddes i Schleswig 1758 och i rikt mått ärft såväl den Berwaldska musikbegåvningen som oron i blodet. I Ludwigslust utbildades han till fagottist, förmodligen av den utmärkta fagottisten Gottfried Kunze, som Burney berömmar för den sköna, fulla ton han lockade ur instrumentet samt hans stora finger- och tungfärdighet. Samtidigt utvecklades Georg till en duktig violinist. Sitt rykte vann han dock som fagottvirtuos och nämnes av Busby bland samtidens fem berömdaste fagottister. Då Naumann 1782 skulle förstärka det svenska hokapellet med anledning av operahusets invigning, inkallades den unge fagottisten, antagligen på anbefallning av sin äldre halvbror Christian, som sedan tio år tillhört Stockholms musikliv och under sin tyska

resa 1781 sannolikt sammanträffat med honom i hemmet. I hovkapellet var Georg först anställd som fagottist, men överflyttades sedan till violinisterna. Hans följande växlingsrika öden, konsertresorna med den 1787 födda sonen Johan Fredrik, besöket i Köpenhamn, där han deltog i striden mellan danskar och engelsmän, samt Petersburgåren 1803—1825 hava redan skildrats av olika biografer, likaså hovkapellmästare Johan Fredriks långa, ärofulla konstnärsbana, varför det här kan förbigås.

I Ludwigslust strävade den åldrige Johann Friedrich att till det sista fylla sina plikter. Han hade sett sin talrika avkomma skingrad åt alla håll, och av de 25 barnen återstod till sist ej fjärdedelen. Men med stolthet och glädje tänkte han helt visst på sina musikaliska söner, som ute i världen gjorde det Berwaldska musikernamnet hedrat. Efter en lång och strävsam arbetsdag avled han slutligen den 11 juni 1789.

Med CHRISTIAN BERWALD inympades i Sverige ett livskraftigt skott av den Berwaldska släkten. Att Berwald sökte sin framtid i det avlägsna Stockholm, torde dels berott på det starka uppsvinget i huvudstadens musikliv vid Gustav III regeringstillträde, Musikaliska akademiens instiftande 1771 samt upprättandet av Kungl. Opera-Teatern 1772 och som en följd härav hovkapellets omdaning, dels på den protektion han ansåg sig kunna påräkna av det Holstein-Gottorpska kungahuset och änkedrottning Lovisa Ulrika, Fredrik den stores syster. Christians härstamning från Schleswig torde även påverkat hans anställning som kammarmusiker hos Hertig Carl, 1773 förlovad med Hedvig Elisabeth Charlotta, prinsessa av Holstein-Gottorp. Hon hade tre år tidigare erövat hertigens hjärta vid hans besök i den lilla residensstaden Eutin, varifrån också Christian Berwald senare skulle hämta sin brud. Efter ankomsten till sitt nya fosterland sommaren 1772 fick Berwald tillfälle att presentera sig för Stockholms musikvänner vid en konsert den 18 november i Riddarhusalen under kapellmästare Uttinis direktion, varvid enligt annonserna »jämte flera förändringar, även en nyligen hit anländ främling, Herr Berwaldt, låter höra sig solo på Violin». Följande år den 31 oktober uppträdde han åter vid en Uttinikonsert, då han spelade »en solo på Violin samt en konsert med två violiner». Då titulerades han Kammarmusikus hos Hans Kungl. Höghet Hertigen av Södermanland C. F. G. Berwald. Sannolikt blev

han redan efter sitt första uppträdande också upptagen i det av Uttini reorganiserade »Kungl. Maj:ts kapell».

Hertiginnan Hedvig Elisabeth Charlottes dagbok ger en inblick i det gustavianska tidevarvets jäktande nöjesliv. »Fest och nöjen äro ämnen, varpå det aldrig bliver brist uti mina brev.» Ej ens under sommaren unnar man sig ro. Från Drottningholm skriver hon: »Vi hava konsert alla dagar och två gånger i veckan franskt spektakel.» Samma program genomförs på Grips-holm och Ulriksdal samt i anspråklösare former på hertig Carls slott Rosersberg. Det är ej underligt, att hertigens ekonomi skulle derangeras genom ett dylikt nöjesliv i förening med hans många dyrbara privatförströelser. Då ställningen slutligen blev ohållbar, måste han »reformera musiken», d. v. s. draga in alla pensioner, varav även Berwald drabbades. För övrigt bestod hans »hovkapell» blott av åtta musiker med 8 dukater i månaden samt hertigens livré gratis. Förutom den ansträngande hovtjänsten lånades musikerna ut till teatrarne. Sålunda spelade Hertig Carls hovkapell »Harmonie Musique» mellan akterna på Nya Svenska Theatern. Det var ingen sinekur att vara hovmusiker på den nöjeslystna gustavianska tiden, och den ringa ersättningen nödgade musikerna att söka alla tillfällen till biförtjänster.

Så länge Christian Berwald blott hade sig själv att sörja för kunde han likväl föra en bekymmerslös tillvaro samt även lägga av litet till den resa han i slutet av 1780 företog till Tyskland för att hälsa på i föräldrahemmet i Ludwigslust. Resan förbands med ett besök i Eutin, där han hade förmånen att få spela för Hedvig Elisabeth Charlottes höga föräldrar och tillvinna sig hovets gunst. Samtidigt erövrade han »Jungfer» JOHANNA STRUVES hjärta. Hennes far var därvarande hovboktryckaren Peter Heinrich Struve. Själv var Hedewig Johanna Maria en skönhet på 20 år. Då Christian Berwald snart måste återvända till Sverige, firades bröllopet utan dröjsmål. I prydligt tryckta kväden tolkades släkts och vänners hyllning »Bey der frohen Verbindung des Herrn Berwald mit der Jungfer Struven, welche am 15ten Februar 1781 in Eutin vollzogen ward». Christian får här intyget att vara »ett mönster bland värdiga söner, på vilken fadern blickar med ömhet», och som konstnär ägnas han följande lov:

Die Tonkunst rief; Du folgtest ihr
 Aus dem geliebten Vaterlande.
 Die Vorsicht brachte Dich allhier
 An unsers stillen Sees Strande,
 Hier brachte Deine sanfte Kunst
 Dir unsers holden Hofes Gunst,
 Dass unser bester Fürst Dich hörte,
 Und seine Gnade Dir gewährte.

Du hast mit sanften Saytenspiel
 Schon oft gesiegt und überwunden,
 Du hast der Harmonien Ziel
 Auf Deiner Laufbahn schon gefunden;
 Die Tonkunst welche dich uns gab,
 Schaut lächelnd vom Olymp herab.
 Ihr Licht glänzt sanft auf Dich hernieder,
 Und Musen singen Freudenlieder.

Under den ettåriga utrikesvistelsen åtnjöt Berwald av hertig Carl en pension på 222 R. Dal. Banco specie, i hertigens pensionsstat upptagen för »musikanten Bergvall», vilket blev en välkommen hjälp vid bosättningen. I Stockholm väckte hovkapellistens unga hustru uppseende genom sin skönhet. När hon en gång från andra raden åsåg en operaföreställning, hade Gustav III lagt märke till den okända sköna, som han under en mellanakt sett samtala med Berwald. Då denne återvände till sin plats i orkestern, möttes han av en kammarherre med förfrågan från konungen, vem den sköna damen var. »Säg hans majestät, att det är min hustru», svarade Berwald stolt med särskilt eftertryck på slutorden. Det lyckliga äktenskapet hade efter några år välsignats med sönerna Johann Heinrich och Georg Friedrich samt dottern Sopia Henriette Christine. Sommaren 1786 hälsade familjen på i hemmet i Eutin och förmodligen även i Ludwigslust. Det blev på samma gång ett avsked, ty följande vinter förlorade Berwald sin blida, förnöjsamma hustru. Av Tyska församlingens pastor erhöll hon eftermälet att ha varit »eine überzeugte, stille, Gottergebene Christinn». Av de efterlämnade tre barnen visade ingen utpräglad musikbegåvning. Johann Heinrich avled 1828 efter en kringflackande tillvaro, och Georg Friedrich dog i Stockholm 1805. Efter två års änklingsstånd gifte Berwald om sig med Brita Agneta Bruno (enligt tyska församlingens kyrkbok Agneta Birgitta Brunau), född i Stockholm 1765 och dotter till en bryggare.

I Christian Berwalds andra äktenskap föddes åtta barn, av vilka sönerna FRANZ ADOLF och CHRISTIAN AUGUST samt döttrarna CHARLOTTE CAROLINA och HEDDA nådde mogen ålder. Den fjärde telningen i denna barnskara var Franz, som föddes i Stockholm den 23 juli 1796. Tre dagar efter födelsen döptes han i Tyska kyrkan, därvid bl. a. abbé Vogler stod fadder. Vid Franz' födelse bodde föräldrarna i en liten våning på tre rum i huset n:o 47 i Kungsbacken, numera Drottninggatan 81 b. På den nu återstående delen av huset uppsattes år 1914 på Franz Berwald-Stiftelsens försorg en minnestavla med inskriften:

I DETTA HUS FÖDDES
 TONSÄTTAREN
 FRANZ BERWALD
 D. 23 JULI 1796.

MINNESTAVLAN UPPSATT AV
 FRANZ BERWALDSTIFTELSEN ÅR 1914.

SLÄKTREGISTER.

över familjen Berwald.

Johann Gottfrid; gift med Sophie Elisabeth Lüderiz.

Johan Friedrich: f. 18 (22?) mars 1711 i Königsberg i Neumarkt flöjt, i Ludwigslust. 1770; d. 11 juni 1789.

Hans första hustru: Susanna Genée: f. 6 aug. 1713 i Rosso i Neumarkt, d. i Schleswig 27 mars 1750.

Barn i första äktenskapet:

1. Johann Gottfried jun.: f. 6 sept. 1737 i Köpenhamn. 1782 i kapellet vid Ludwigslust, från $\frac{7}{8}$ 1770 violinist —1785; hans äldsta dotter Luzia Hintze *1779.

2. Dödfödd.

3. Christian Friedrich Georg: f. 14 aug. 1740 i Hohen Aspe vid Schleswig i Schleswig, d. 23 febr. 1825 i Stockholm. Kom vid 33 år till Sverige. (Franz' far).

4. Carol. Friedr. Sophia Ludevika: f. 21 sept. 1742 i Schleswig.

5. Dödfödd.

6, 7. Två döttrar: f. 22 juli 1746, d. 1747 och 1748.

8. Friedrich Adolph: f. 15 nov. 1748 i Schleswig.

9. Dödfödd.

Hans andra hustru: Agneta Elisabeth Rode: f. 5 sept. 1732, d. i Schleswig 20 juli 1757.

Barn i andra äktenskapet:

1. Anton Christoph: f. 29 aug. 1751.

2. Dödfödd.

3. En dotter, d. i femte månaden.
4. En son, d. i sitt åttonde år.
5. Friedrich Albrecht Carl f. 12 dec. 1755.
6. Christina Sophie: f. 11 juli 1757. Hovsångerska 1774—79 i Ludwigslust.

Hans tredje hustru: Maria Elenora Rode (en syster till föregående hustrun): f. 26 dec. 1729, d. 17 jan. 1770.

Barn i tredje äktenskapet:

1. Georg Johan Abraham: f. 29 juni 1758, d. i Petersburg 27/1 1825. Kapellm. Berw:s far. 1782 fagott. i hovk. 1783—1800 violinist, varpå han flyttade till Petersburg.
2. Christian Ludwig Isaac: f. 27 febr. 1760.
3. En dotter, d. i sitt andra år.
4. En son, d. i sitt andra år.
5. Charlotta Friderika: f. 23 juli 1764.
6. En dotter, d. i sitt fjärde år.
7. En dotter, d. i sitt tredje år.
8. En son, d. i tredje månaden.

Hans fjärde hustru var dotter av registrator Beyer och änka efter Strallman.

Barn i fjärde äktenskapet:

1. En dotter, d. i tredje månaden.
2. Friedrich Wilhelm Carl: f. 28 febr. 1776. † 23/8 1798; fagottist i Ludwigslust.

Christian Friedrich Georg Berwald gifte sig första gången 15 febr. 1781 i Eutin med Hedwig Johanna Maria Struve: f. 21 juni 1760 i Eutin (dotter till hovboktryckare Peter Heinrich Struve). † i Stockholm 15 jan. 1787.

Barn i första äktenskapet:

1. Johann Heinrich: f. 18 dec. 1781, d. 26 jan. 1828.
 2. Georg Friedrich: f. 9 nov. 1783, d. 10 okt. 1805 i Stockholm.
 3. Sophie Henriette Christine: f. 11 dec. 1784.
- Hans andra hustru: Brita Agneta Bruno[au]: f. i Stockholm 1765, d. 26 nov. 1809 [gifta 1789].

Barn i andra äktenskapet:

1. Agneta Charlotta Johanna: f. 16 aug. 1791.
2. En Son d. i sitt andra år.
3. Carolina Gustava Wilhelmina: f. 10 aug. 1794.
4. Franz Adolph: f. 23 juli 1796. † 2/4 1868.
5. Christian August Berwald: f. 28 aug. 1798. † 18/11 1869.
6. Hedwig Friedrika Dorothea: f. 6. mars 1803.
7. En dotter, d. i tredje månaden.
8. Dödfödd.

STRÖDDA ANTECKNINGAR OM C. J. L. ALM- QVIST ENKANNERLIGEN SÅSOM TONDIKTARE.

Med uttalanden dels av skalden själv, dels av WILH. BAUCK, LEONARD HÖJER, A. F. LINDBLAD, P. G. AHNfelt, P. D. A. ÅTTERBOM, MALLA MONTGOMERY-SILFVERSTOLPE, FREDRIKA BREMER, A. TH. LYSANDER, J. L. RONEBERG, ZACH. TOPELIUS, C. R. NYBLOM, VENDELA OCH SIGNE HEBBE, VERNER VON HEIDENSTAM m. fl.

AV SIM. MARSTRÖM.

Författaren till Törnrosens bok, ALMQVIST CARL JONAS LUDVIG, »Sveriges genialaste diktare» (f. i Stockholm d. 28 nov. 1793; död i Bremen d. 26 sept. 1866) är ju, eller borde dock vara, ganska allmänt känd. Carlbergslektorn, sedermera rektorn vid nya elementarskolan i Stockholm, filosofie doktorn och »fantasiemagistern» Almqvist, utgivare av diverse läroböcker i både levande och döda språk, i aritmetik, geometri, svensk språklära och rättstavningslära (i 20 upplagor) torde icke heller vara en okänd man. Kanske man även hört talas om kanslisten i eklektiskastik-expeditionen, e. o. amanuensen vid Kungl. biblioteket, titulerad kungl. sekter Almqvist, eller om »friborne dannemannen» Love Carlson på Gravsund i Värmland, densamme som någon tid kunde skriva sig såsom godsägare och herre till Antuna i Uppland, eller — när nöden stod för dörren och »Sveriges största snille» höll på att svälta ihjäl¹ — regementspastor Almqvist med 170 riksdaler i årlig lön.

Mindre känd är nog kartritaren, järnbruksbokhållaren, räkenskapsföraren, korrekturläsaren och tidningsmannen Almqvist, och ungefär lika litet känd lär väl av de flesta *tonsättaren* Almqvist numera vara.

¹ Statsrådet Wærn, så berättas det, gick en dag 1846 upp till konung Oscar och yttrade: »Ers Majestät, det går ej an, att Sveriges största snille svälter ihjäl.» Man utnämnde då Almqvist till regementspastor vid kgl. lifbeväringen. (Arv. Ahnfelt).